

Alþingi
Nefndasvið
Austurstræti 8 - 10

150 Reykjavík

Alþingi
Erindi nr. P 139/2304
komudagur 6.5.2011

Reykjavík, 5. maí 2011

Efni: Umsögn um stjórnarfrumvarp til fullgildingar Árósasamningsins, breyting ýmissa laga, 708. mál, um stjórnarfrumvarp um úrskurðarnefnd umhverfis- og auðlindamála, heildarlög, 709. mál og um tillögu til þingsályktunar um fullgildingu Árósasamnings um aðgang að upplýsingum o.fl., 678. mál.

Samtök atvinnulífsins, Samtök iðnaðarins, Samtök fiskvinnslustöðva, Samál – Samtök álframleiðenda, Landssamband íslenskra útvegsmanna, Landssamband fiskeldisstöðva, SVP – Samtök verslunar og þjónustu og Samtök ferðaþjónustunnar skila hér með sameiginlegri umsögn um ofangreind mál. Umsagnaraðilar eru hér eftir nefndir samtökin.

Umhverfisráðuneytið óskaði í janúar sl. eftir umsögn Samtaka atvinnulífsins um drög að frumvörpum þeim sem hér eru til umfjöllunar. Samtökin skiluðu til ráðuneytisins umsögn sem dagsett er 7. febrúar 2011. Frumvörpin sem lögð hafa verið fram á Alþingi eru nánast samhljóða frumvarpsdrögunum sem kynnt voru í janúar. Umsagnir hafa ekki orðið ráðuneytinu tilefni til breytinga á frumvörpunum né heldur er efnislegra ábendinga sem í þeim fólust að nokkru getið í greinargerðum með þeim. Eðlilegt hefði verið að ráðuneytið fjallaði um ábendingar og athugasemdir við frumvörpin í til þess að þingmenn og aðrir geti áttað sig á því að fjölmörg álitafni hljóta að koma til umfjöllunar. Aðferð ráðuneytisins að tiltaka í greinargerð að „farið var yfir” umsagnirnar er dæmi um tilraun til þöggunar á lýðræðislegri umræðu og til að hindra að tiltekna skoðanir komi fram.

Að þessu sögðu leggjast samtökin ekki gegn fullgildingu Árósasamningsins en telja nauðsynlegt að verulegar breytingar verði að gera á frumvörpunum áður en þau verða að lögum. Að neðan fylgja helstu athugasemdir samtakanna og síðan almenn umfjöllun og ábendingar:

1. Samtökin leggjast alfarið gegn því að hver og einn geti kært tiltekna ákvarðanir sem undir lagafrumvörpin falla en leggja til að farin verði svipuð leið og nálægum löndum og aðild að kærur verði alfarið bundin við þá sem eiga lögvarðra hagsmuna að gæta eða uppfylla tiltekin skilyrði sem nánar eru tilgreind í lögum. Samtökin telja mikið skorta á að nægjanlega sé fjallað um áhrif þess að opna kæruaðildina eins og lagt er til og látið er hjá líða að fjalla um afleiðingar þessa á málshraða í stjórnslunni, kostnaðaráhrif og áhrif á dómstóla.
2. Samtökin telja að stofnun úrskurðarnefndar um umhverfis- og auðlindamál geti verið jákvætt skref en tryggja verður að nefndin fái fjármagn og aðstöðu til að úrskurðir geti gengið hratt og örugglega en á þessu er mikill misbrestur nú og ástandið er alveg óviðunandi. Einnig þarf að tryggja að í nefndina geti sest sérfróðir aðilar um erfðabreyttar lífverur þegar slík mál eru til umfjöllunar. Hafa verður í huga að kærur vegna einnar tiltekinnar framkvæmdar geta borist til nefndarinnar á mörgum stigum og nauðsynlegt að einfalda málsmeðferð þegar svo er og lögbinda skemmri fresti til úrskurðar. Sá tími sem það hefur tekið að fá úrskurði nefnda er óhóflega langur, hefur lengst undanfarin ár og ógnar réttaröryggi borgaranna. Mat fjármálaráðuneytisins um kostnað við hina nýju úrskurðarnefnd er allt of lágt og býður heim

hættu á að enn muni lengjast sá tími sem það tekur að afla úrskurða í málum. Mat ráðuneytisins á fjölda kæra er einnig lágt miðað við að ætlunin er að hver sem er geti kært tiltekin mál án þess að viðkomandi eigi um þau lögvarða hagsmunum og án þess að nokkur kostnaður fylgi kæru.

3. Samtökin telja nauðsynlegt að ferli vegna leyfisveitinga og stjórnvaldsákvæða tengdum matsskyldu, skipulagsbreytingum, framkvæmdaleyfum, nýtingar-, virkjunar- og starfsleyfum auk leyfa skv. lögum um náttúruvernd verði einfaldað. Það er nú allt of flókið og tímafrekt og á að vera unnt að stytta ferla verulega án þess að gengið verði gegn hagsmunum sem ætlunin er að vernda.
4. Í frumvörpunum er lagt til að allir, hver og einn, geti kært mál er falla undir lög um mat á umhverfisáhrifum. Framkvæmdir sem undir þau lög falla ganga í gegnum ákveðið ferli þar sem á sér stað formleg kynning og samráð á undirbúningstíma. Tilgangurinn er sá að því fyrir sem ábendingar koma fram því betur er unnt að bregðast við væntum umhverfisáhrifum og eins liggja þá fyrir fjárhagslegar forsendur sem lagðar eru til grundvallar endanlegri ákvörðun um framkvæmdina. Með því að allir geti kært framkvæmdir á hvaða stigi sem er þá er verið að kippa grundvöllinum undan þessu ferli. Hver sem er getur þá kært tiltekna framkvæmd á lokastigum án þess að hafa látið sig málið varða eða komið fram með efnislegar ábendingar meðan á kynningar- og samráðsferli stóð og er því eindregið mótmælt.
5. Í greinargerð með frumvarpinu er ekkert fjallað um álit réttarforsnefndar frá 2001 sem sagði í álitinu sínu: „*Réttarforsnefnd getur ekki mælt með því að slík breyting yrði gerð þannig að gangi lengra en brýna nauðsyn bæri til vegna samningsins.*” Nauðsynlegt er einnig að taka á því hvernig fara á með mál fyrir dómstóla þar sem kærandi sættir sig ekki við niðurstöðu úrskurðarnefndar þ.e. fjalla um aðild að slíkum málum og kostnað við þau.

1. Almenn um Árósasamninginn og fullgildingu hans hér á landi.

Árósasamningurinn um aðgang að upplýsingum, þátttöku almennings í ákvarðanatöku og aðgang að réttlátri málsmeðferð í umhverfismálum var gerður 25. júní 1998 og öðlaðist gildi 30. október 2001. Efni samningsins er þrjúþætt en í honum er fjallað um rétt til aðgangs að upplýsingum um umhverfismál, rétt almennings til þátttöku í málsmeðferð þegar undirbúnar eru ákvarðanir af hálfu stjórnvalda í umhverfismálum og aðgangur að réttlátri málsmeðferð í umhverfismálum fyrir dómstólum eða öðrum óháðum og hlutlausum úrskurðaraðila. Með lögum nr. 23/2006 um upplýsingarétt um umhverfismál, lögum nr. 106/2000 um mat á umhverfisáhrifum og lögum nr. 105/2006, um umhverfismat áætlana hefur verið kveðið á um tvo fyrrnefndu þættina, en með frumvarpsdrögum þeim sem lögð hafa verið fram til kynningar er ætlunin að innleiða þriðja þáttinn í íslenskan rétt. Einnig er nú lagt til með þingsályktunartillögu að Ísland fullgildi Árósasamninginn

Íslensk stjórnvöld undirrituðu samninginn 25. júní 1998 og í apríl 2001 lagði utanríkisráðherra fram tillögu til þingsályktunar um að ríkisstjórninni yrði heimilt fyrir Íslands hönd að fullgilda Árósasamninginn. Í athugasemdum með tillögunni kom fram að það væri mat umhverfisráðuneytisins að fullgilding samningsins kallaði ekki á lagabreytingar hér á landi. Eftir litlar umræður á þingi var tillögunni vísað til utanríkismálanefndar en í máli utanríkisráðherra kom fram að það væri nefndarinnar að skoða nánar hvort fullgilding samningsins krefðist lagabreytinga. Þingsályktunartillagan hlaut ekki afgreiðslu þingsins en í maí 2001 óskaði umhverfisráðuneytið eftir því við dóms- og kirkjumálaráðuneytið að síðarnefnda ráðuneytið léti í ljós afstöðu sína til þess hvort Árósasamningurinn, einkum 9. gr. hans, kallaði á lagabreytingar kæmi til fullgildingar samningsins af Íslands hálfu. Dóms- og kirkjumálaráðuneytið leitaði af þessu tilefni til réttarforsnefndar sem skilaði álitinu, dags. 17. september 2001. Þar var komist að þeirri niðurstöðu að nokkur ákvæði samningsins, þ.á m. 9. gr., samræmdust ekki reglum íslensks réttarfars og fullgilding hans kallaði því óhjákvæmilega á lagabreytingar. Í kjölfar álits réttarforsnefndar var árið 2003 settur á fót starfshópur umhverfisráðuneytis, utanríkisráðuneytis og dóms- og kirkjumálaráðuneytis til að fara yfir efni

Árósasamningsins og stöðu hans gagnvart íslenskum lögum. Starfshópurinn skilaði niðurstöðum í minnisblaði til umhverfisráðherra, dóms- og kirkjumálaráðherra og utanríkisráðherra 7. maí 2003.

Hinn 25. febrúar 2005 skipaði umhverfisráðherra svo nefnd sem falið var það verkefni að greina efni Árósasamningsins og hvaða opinberar leyfisveitingar falla undir hann. Í nefndinni áttu sæti fulltrúar umhverfisráðuneytis, sjávarútvegsráðuneytis, landbúnaðarráðuneytis, iðnaðar- og viðskiptaráðuneyta, dóms- og kirkjumálaráðuneytis og utanríkisráðuneytis. Niðurstaða nefndarinnar var sett fram í skýrslu frá 28. september 2006.

Í greinargerðum með þingsályktunartillögunni og frumvörpunum er ekkert fjallað um tillögu til fullgildingar samningsins árið 2001 og ekki fjallað um álit réttarfarsnefndar frá september 2001 þar sem fjallað er um grundvallarspurningar við innleiðingu samningsins og meðal annars komist þannig að orði „...ef fullgilda á Árósasamninginn og tryggja um leið að íslensk löggjöf sé honum samrýmanleg, er óhjákvæmilegt að breyta lögum... Réttarfarsnefnd getur ekki mælt með því að slík breyting yrði gerð þannig að gangi lengra en brýna nauðsyn bæri til vegna samningsins.“

Samtökin telja nauðsynlegt að Alþingi fjalli um sjónarmið þau sem fram komu í álit réttarfarsnefndar og þeim álitaeftum sem þar er um fjallað, annars verður öll umfjöllun um efni málsins í besta falli ómálefnaleg. Hér er um að ræða mál sem getur haft viðtæk áhrif á réttarfar í landinu og undarlegt að um það skuli hvergi fjallað í tillögum umhverfis- og utanríkisráðherra.

2. Efni frumvarpanna

Í frumvörpunum felast þrenns konar tillögur:

Í fyrsta lagi er lagt til að allar stjórnvaldsákvæðanir er lúta að veitingu, endurskoðun og afturköllun leyfa (starfsleyfi, framkvæmdaleyfi, rekstrarleyfi, ýmsar stjórnvaldsákvæðanir) verði kærnanlegar til sjálfstæðrar úrskurðarnefndar umhverfis- og auðlindamála. Auk þess að ýmsar ákvæðanir sem ráðherra tekur nú verði færðar til tiltekinnar undirstofnunar.

Í öðru lagi er lagt til að allir (einstaklingar og lögpersónur) geti átt aðild að kærnum vegna ákvæðana Skipulagsstofnunar um matsskyldu framkvæmda, um sameiginlegt umhverfismat og endurskoðun matsskýrslu samkvæmt lögum nr. 106/2000 um mat á umhverfisáhrifum, ákvæðanir ýmissa stjórnvalda um að leyfa framkvæmdir sem eru matsskyldar samkvæmt lögum um mat á umhverfisáhrifum og ákvæðanir Umhverfisstofnunar samkvæmt lögum nr. 18/1996 um erfðabreyttar lífverur um að leyfa sleppingu og dreifingu erfðabreyttra lífvera og að markaðssetja erfðabreyttar lífverur eða vörur sem innihalda þær. Þetta er kallað „*actio popularis*“ og er hér gengið lengra til að opna fyrir aðild almennings að kærnum en í nokkru öðru ríki sem aðild á að Árósasamningnum. Það er gengið lengra en krafist er í samningnum sjálfum og mun lengra en réttarfarsnefnd taldi rétt að mæla með í sinni greinargerð og áður er vísað til.

Í þriðja lagi er fjallað um úrskurðarnefnd umhverfis- og auðlindamála hlutverk hennar og skipan, aðild og málsmeðferð. Nefndinni er ætlað að leysa af hólmi úrskurðarnefnd skipulags- og byggingarmála og úrskurðarnefnd hollustuhátta og mengunarvarna sem eru þar með lagðar niður auk þess að kveða upp úrskurði í kærnum sem áður hafa gengið til ráðherra.

3. Um almenna opna kærnaðild

Í skýrslum sem unnar voru vegna undirbúnings fullgildingar Árósasamningsins var ekki tekin afstaða til þess hvort breyta ætti reglum um hverjir geta átt aðild að kærnum. Í greinargerð segir aðeins um þennan lykilþátt málsins að með því að opna aðildar fyrir alla að kærnum vegna stjórnvaldsákvæðana sem falla undir ákvæði 2. mgr. 9. gr. Árósasamningsins sé „*mörkuð sjálfstæð stefna sem veitir viðtækan rétt fyrir allan almennig til að fá endurskoðaðar ákvæðanir stjórnvalda sem varða mikilsverða umhverfshagsmuni*“. Þá segir að sú stefna samræmist því leiðarljósi 2. mgr. 9. gr. Árósasamningsins að

veita beri almenningi viðtækan aðgang að réttlátri málsmeðferð svo ná megi fram markmiðum samningsins um vernd réttinda núlifandi og komandi kynslóða til að lifa í umhverfi sem er fullnægjandi fyrir heilsu og velferð þeirra. Jafnframt er nefnt að ekkert Norðurlandanna hafi farið þessa leið og engin dæmi tiltekin um sambærilega innleiðingu samningsins í öðrum ríkjum. Á fundi um lagafrumvörpin sem haldinn var þann 27. janúar sl. með frumvarpshöfundum kom fram að í Hollandi hafi verið opnað fyrir kæruaðild almennings að tilteknum málum um tíma en að í ljósi reynslunnar hafi því verið breytt.

Samtökin telja mikið skorta á að nægjanlega sé fjallað um áhrif þess að opna kæruaðildina eins og lagt er til m.a. í ljósi ákvæða Árósasamningsins, forsögu málsins og mikilvægis þess. Í greinargerðinni er alveg látið hjá líða að fjalla um afleiðingar þessa á málshraða í stjórnáslunni, kostnaðaráhrif og áhrif á dómstóla. Í því sambandi er rétt að benda á álit réttarfarsnefndar en í því kemur skýrt fram að samkvæmt íslenskri dómaframkvæmd gildi hér á landi ólögfest skilyrði um að sá sem höfðar dómsmál verði sjálfur að hafa lögvarða hagsmuni af því að fá leyst úr þeim kröfum sem hann gerir þar. Þá kemur fram að með ýmsum ákvæðum samningsins sé ráðgert að vikið verði verulega frá slíkum skilyrðum. Réttarfarsnefnd telur óhætt að fullyrða að svo rúm skilyrði fyrir aðgangi að dómstólum stangist á við kröfur um lögvarða hagsmuni, sem mótast hafi í dómaframkvæmd og fræðikeningum. Þá segir í álitinu eins og bent er á hér að ofan að réttarfarsnefnd geti ekki mælt með því að slík breyting yrði gerð þannig að hún gengi lengra en brýna nauðsyn bæri til vegna ákvæða samningsins. Samtökin telja að þetta sjónarmið eigi einnig við hvað varðar aðild að stjórnáslumálum. Það er álit samtakanna að með þeirri tillögu sem lögð er til í frumvarpinu sem gengið mun lengra en brýna nauðsyn beri til samkvæmt ákvæðum samningsins án þess að slík tillaga hafi hlotið nægjanlega skoðun.

Í almennum athugasemdum með drögum að frumvarpi til laga um úrskurðarnefnd umhverfis- og auðlindamála er vikið að því að áður en lögum um mat á umhverfisáhrifum var breytt með lögum nr. 74/2005, hafi verið gert ráð fyrir aðild allra að kærnum vegna ákvarðana Skipulagsstofnunar um umhverfisáhrif framkvæmda. Í frumvarpi því sem síðar varð að lögum nr. 74/2005 var lagt til að málskotsréttur til æðra stjórnvalds vegna matsskyldra framkvæmda takmarkist við þá aðila sem eiga lögvarinna hagsmuna að gæta, umhverfisverndarsamtök og hagsmunasamtök eftir nánari reglum. Í athugasemdum við 12. gr. frumvarpsins segir m.a.: „Þá er í 2. mgr. lagt til að réttur til að skjóta máli til ráðherra verði einungis bundinn við þá sem hafa lögvarinna hagsmuna að gæta, sem tengjast ákvörðunum Skipulagsstofnunar, og umhverfisverndar- og hagsmunasamtök sem starfa á Íslandi og hafa a.m.k. 50 félagsmenn, enda samrýmist það tilgangi samtakanna eftir því sem fyrir kann að vera mælt í lögum eða samþykktum þeirra. Lagt er til að sömu reglur eigi hér við um kæruheimild og kveðið er á um í 26. gr. stjórnáslulaga, nr. 37/1993, að öðru leyti en því að umhverfisverndarsamtök öðlast hér málskotsrétt. Umhverfisverndarsamtök skulu uppfylla þau skilyrði sem fram koma í skilgreiningu í 3. gr., sbr. 3. gr. frumvarpsins. Þær breytingar sem hér eru lagðar til um kæruheimild eru til samræmis við það sem gildir á Norðurlöndum, sbr. umfjöllun í almennum athugasemdum, en réttur til málskots hefur hvergi á Norðurlöndum verið eins viðtækur og hér á landi.“

Samtökin vekja athygli á því að almenningi hefur verið veittur réttur til að koma á framfæri athugasemdum við framkvæmdir í bæði umhverfismati áætlunar og eins mati á umhverfisáhrifum framkvæmdar, á skipulagsstigi og við útgáfu starfsleyfa. Hins vegar fá samtökin ekki séð að nokkur rök standi til þess að veita almenningi opna aðild að stjórnáslu- eða dómsmálum, þvert á þær almennu reglur sem gilda um kæruaðild. Slíkt væri umfram skyldu samkvæmt Árósasamningnum og með því væri gengið mun lengra en í öðrum aðildarríkjum samningsins, nema ef til vill þar sem ákvæði um opna aðild að tilteknum málum er að finna stjórnarskrá viðkomandi ríkis.

Í frumvarpsdrögum er einnig að finna heimild til kæranda að krefja um stöðvun framkvæmda til bráðabirgða. Komi til slíks getur það leitt til dómsmála þar sem annars vegar eru ríkir hagsmunir þess sem fyrir framkvæmdunum stendur og líklega fjölmargra annara. Þá vakna spurningar um aðild kæranda að slíku dómsmáli þar sem hans lögvörðu hagsmunir hafi fram að þessu ekki nægt til hefðbundinnar meðferðar fyrir dómstólum.

Samtökin hvetja til þess að um þetta verði fjallað og mótuð stefna sem samræmist réttarvenjum hér á landi. Bent er á að enginn kostnaður fellur á kæranda nema vegna eigin málatilbúnaðar samkvæmt frumvarpsdrögum en að allt annað gildir um málsmeðferð fyrir dómstólum.

4. Um hlutverk og skipan úrskurðarnefndar umhverfis- og auðlindamála

Gert er ráð fyrir að sett verði á laggirnar ný úrskurðarnefnd umhverfis- og auðlindamála sem taki við hlutverki úrskurðarnefndar um skipulags og byggingarmál, úrskurðarnefndar skv. lögum um hollustuhætti og mengunarvarnir og úrskurði einnig um mál sem áður gengu beint til ráðherra. Í athugasemdum er þetta orðað svo að nefndinni sé falið að úrskurða um ágreining vegna útgáfu, endurskoðunar eða afturköllunar leyfa til framkvæmda sem falla undir lög um mat á umhverfisáhrifum nr. 106/2000 og eru á verkefnasviði umhverfisráðuneytis, sjávarútvegs- og landbúnaðarráðuneytis og iðnaðarráðuneytis. Þá er gert ráð fyrir að úrskurðarnefndin úrskurði um kærur vegna annara stjórnvaldsákvarðana á verksviði umhverfisráðuneytis, sjávarútvegs- og landbúnaðarráðuneytis og iðnaðarráðuneytis sem eiga samleið með ofangreindum ákvörðunum og eðlilegt þykir að fella undir verksvið nefndarinnar.

Gert er ráð fyrir því að nefndin sé skipuð fjórum mönnum sem Hæstiréttur tilnefni og tveimur sem tilnefndir eru af ráðherrum sem fara með sjávarútvegsmál annars vegar og orkumál og jarðrænar auðlindir hins vegar og að umhverfisráðherra skipi nefndina og formann hennar án tilnefningar.

Samtökin telja þessa breytingu til batnaðar sem geti orðið til þess að samræma úrskurði með því að sama nefnd fjalli nú um mál sem áður gengu mismunandi leið í stjórnslunni. Samtökin eru einnig sammála þeirri stefnu sem fest í frumvarpsdrögum að ýmsar leyfisveitingar eru færðar til undirstofnana og að úrskurðarvald er tekið úr höndum ráðherra.

Gert er ráð fyrir að nefndin sé ýmist skipuð þremur eða fimm mönnum eftir eðli máls og að nefndin geti falið formanni að úrskurða um einföld mál. Gert er ráð fyrir formaður nefndarinnar ákveði hvort nefndin skuli skipuð þremur eða fimm mönnum. Gert er ráð fyrir að nefndin geti hvatt sér til ráðgjafar sérfróða aðila við undirbúning og meðferð máls.

Samtökin telja eðlilegt að nefndin ákveði sjálf hvenær hún skuli skipuð þremur eða fimm mönnum í stað þess að fela það formanni enda er það í samræmi við önnur ákvæði.

Samtökin telja einnig nauðsynlegt að huga að skipan nefndarinnar þegar fjallað er um kærur vegna erfðabreyttra lífvera. Ekki er gert ráð fyrir þekkingu á því sviði meðal nefndarmanna. Hér er um að ræða sérhæfðan málaflokk þar sem í umræðu eru alls kyns hindurvítni og fordómar sem ekki eiga sér neina stoð í vísindalegri þekkingu. Þetta skapar fitjóan jarðveg fyrir kærur og því mikilvægt að tekið verði á þeim af faglegri þekkingu. Mikilvægt er að í úrskurðarnefndinni sitji í þessum tilvikum einstaklingar sem geta fjallað um erfðabreyttar lífverur með hliðsjón af því sem best er vitað á hverjum tíma.

5. Um úrskurði samkvæmt gildandi lögum

Það hefur legið fyrir um langa hríð að það tekur allt of langan tíma að fá úrskurði samkvæmt gildandi lögum hvort sem horft er til úrskurða nefndar skv. lögum um hollustuhætti og mengunarvarnir, nefndar um skipulags- og byggingarmál eða umhverfisráðuneytisins sjálfs.

Í tengslum við þessa umsögn var lauslega kannað hversu langan tíma það tekur þessa aðila að kveða upp úrskurði í þeim málum sem að þeim er beint. Ekki var litið til úrskurða iðnaðarráðuneytisins né sjávarútvegs- og landbúnaðarráðuneytisins og því ekkert fullyrt um það hér hversu langan tíma tekur þau að komast að niðurstöðu í kærurálum.

Úrskurðarnefnd skipulags- og byggingarmála rekur sérstaka vefsíðu (<http://www.usb.is/>) þar sem unnt er að skoða úrskurði nefndarinnar. Árið 2010 kvað nefndin upp 72 úrskurði. Af þeim voru 26 eða 36% kveðnir upp innan 6 mánaða frá því nefndinni barst erindi eða kæra. Úrskurðir í 3 málum voru kveðnir upp frá 6 - 12 mánuðum frá því að þau bárust nefndinni. Í 19 málum eða 26% tók 1 – 2 ár að fá úrskurði. Í þriðjungi mála eða 24 tók meira en 2 ár að fá úrskurð. Það mál sem virtist taka lengstan tíma að fá úrskurð í tók 38 mánuði. Að meðaltali tók það fimmtán og hálfan mánuð að fá úrskurð í þessum 72 málum. Kærufrestur til nefndarinnar er einn mánuður frá því hin kærða ákvörðun er tekin.

Um úrskurðarnefnd samkvæmt lögum um hollustuhætti og mengunarvarnir gilda sérstök lagaákvæði um tímafresti sem finna má í 3. mgr. 31. gr. laga nr. 7/1998 en þar segir: „Nefndin skal kveða upp úrskurð svo fljótt sem auðið er og eigi síðar en fjórum vikum eftir að henni berst mál í hendur. Sé mál viðamikl og fyrirsjáanlegt að afgreiðsla taki lengri tíma skal nefndin tilkynna hlutaðeigandi það og tiltaka afgreiðslufrest sem aldrei skal þó vera lengri en átta vikur.“ Af síðustu 20 úrskurðum nefndarinnar sem birtir eru á vefnum (<http://www.rettarheimild.is/>) var einn kveðinn upp eftir 18 daga en athugunin byggði á því að athuga tímafrest frá dagsetningu kæru til úrskurðar. Þetta var í eina skiptið sem nefndin kvað upp úrskurð innan lögbundinna tímamarka. Næsti úrskurður var kveðinn upp eftir 9 vikur. Úrskurðir í 7 málum voru kveðnir upp eftir 3 – 6 mánuði, í 5 eftir 6 – 9 mánuði, í 3 eftir 9 – 12 mánuði, í einu eftir 16 mánuði, í einu eftir 27 mánuði og í einu eftir 39 mánuði. Að meðaltali tók það nefndina 40 vikur að kveða upp úrskurð sinn eða 5 – 10 faldan lögbundinn frest eftir því hvor tímamörkin er miðað við.

Á þessum sama vef (<http://www.rettarheimild.is/>) eru einnig birtir úrskurðir umhverfisráðuneytisins. Þegar lítið er til síðustu 20 úrskurða sem þar er að finna kemur í ljós að það tekur að meðaltali átta og hálfan mánuð að kveða upp úrskurði frá því erindi berst ráðuneytinu. Í tveimur tilvikum leið meira en eitt ár, í 8 skipti liðu 9 - 12 mánuðir og í 5 skipti 6 – 9 mánuðir. Tveir úrskurðir voru kveðnir upp innan þriggja mánaða og þrjár að auki innan sex mánaða.

Sá tími sem tekur að fá úrskurði stjórnarsýslunnar í einstökum málum er allt of langur og alveg ljóst að ekki eru virt almenn ákvæði stjórnarsýslulaga og alls ekki ákvæði sérlaga um úrskurðarnefnd um hollustuhætti og mengunarvarnir. Fyrir nokkrum árum kannaði umboðsmaður Alþingis tíma sem það tók fjölmargar úrskurðarnefndir að kveða upp úrskurði sína og ljóst er að þessi tími hefur enn lengst frá því sú könnun var gerð.

Samtökin lýsa því yfir miklum áhyggjum vegna þess að með fyrirhuguðum lagabreytingum er fyrirsjáanlegt að kærumálum mun fjölga gríðarlega og hætta á að stjórnarsýslunni verði hreinlega drekkt. Nauðsynlegt er að stjórnvöld beiti sér fyrir sérstöku átaki allra þessara aðila til að stytta málsmeðferð og flýta úrskurðum. Ástandið er óviðunandi.

6. Um málsmeðferð úrskurðarnefndar um umhverfis- og auðlindamál

Í frumvarpsdrögum um úrskurðarnefndina er gert ráð fyrir að kærufrestur verði einn mánuður frá birtingu ákvörðunar. Síðan fær stjórnvald 30 – 45 daga til að skila gögnum máls og umsögn til úrskurðarnefndarinnar, auk þess tíma sem það tekur úrskurðarnefndina að óska eftir þessum gögnum. Síðan er gert ráð fyrir að nefndin kveði upp úrskurð sinn innan 3 – 6 mánaða frá því gögn berast frá stjórnvaldi. Þannig má búast við að það taki allt að 9 mánuðum að fá úrskurði frá því hin kærða ákvörðun er tekin þar til niðurstaða er fengin. Þetta miðast við að allt gangi eins og ætlað er en eins og fram hefur komið er sú ekki raunin nú.

Ljóst má vera að ágreiningsefni vegna sömu framkvæmdar geta ítrekað komið til umfjöllunar úrskurðarnefndarinnar. Skýrist það af flóknum og umfangsmiklum reglum vegna leyfisveitinga og umhverfismats. Sem dæmi má nefna að framkvæmdir vegna undirbúnings og byggingar jarðvarmavirkjunar geta falið í sér á annan tug kæránlegra stjórnvaldsákvæða tengdum matsskyldu, skipulagsbreytingum, framkvæmdaleyfum, nýtingar-, virkjunar- og starfsleyfum auk leyfa skv. lögum um náttúruvernd.

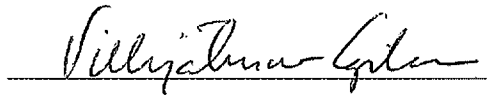
Samtökin eru þeirrar skoðunar að mögulegt sé að einfalda þessa ferla til muna og kalla eftir því að leyfisveitingarferlar verði einfaldaðir. Að öðrum kosti muni fyrirhugaðar lagabreytingar hafa í för með sér að leyfisveitingar verði enn langdregnari en þegar er, ekki síst ef ætlunin er að veita opna aðild að kærumálum vegna þeirra. Sama málið getur komið til úrskurðarnefndarinnar aftur og aftur, sömu stofnanirnar eru ítrekað krafín um gögn og umsagnir vegna sömu mála.

Samtökin telja mjög mikilvægt að málsmeðferð verði einfölduð og frestir styttr þegar kært er vegna leyfisveitinga sem þegar hafa komið til umfjöllunar nefndarinnar. Það er óásættanlegt að slíkt geti orðið til þess að ný hringrás umsagna og úrskurða fari af stað og leiðir einungis til algers ófarnaðar.

Verði frumvörpinn að lögum er nauðsynlegt að tryggja að úrskurðarnefndin hafi úr nægum fjármunum að spila til þess að geta fjallað um og afgreitt mál á tilsettum tíma. Að öðrum kosti er fyrirsjáanlegt að framkvæmdir munu dragast, óvissa aukast og engin leið til að segja fyrir um hversu langur leyfisveitingarferillinn getur orðið.

Virðingarfyllst,

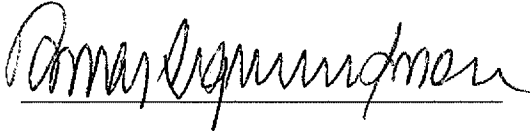
F.h. Samtaka atvinnulífsins

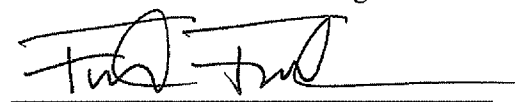
F.h. Samtaka iðnaðarins

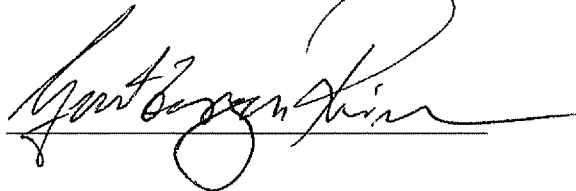
F.h. Samtaka fiskvinnslustöðva

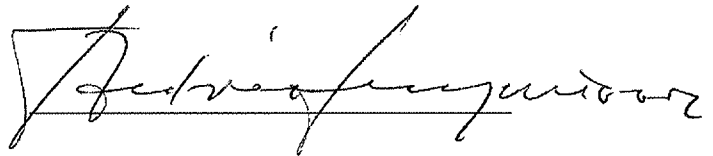
F.h. Landssambands ísl. útvegsmanna

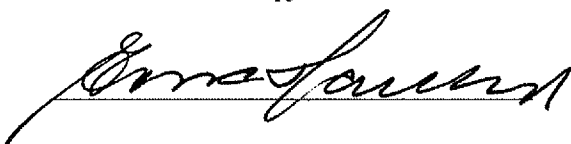
F.h. Landssambands fiskeldisstöðva

F.h. SVP - Samtaka verslunar og þjónustu

F.h. Samtaka ferðaþjónustunnar

F.h. Samáls - Samtaka álframleiðenda

